

HERREGÅRDEN SANNHOLM PÅ SAMSO

Ved BENT RASMUSSEN

Herregården Sannholm har en særlig omskiftelig historie, som jeg her i korte træk skal gennemgå efter mange studier.

Man har ofte set, at gården benævnes Sandholm, men den hedder og har fra første spire heddet Sannholm.

Navnet stammer fra dens grundlægger, og jeg skal derfor give et kort rids over hans omskiftelige levnedsløb.

Frederik Olaus Sann er født i Norge 1758 og kom 16 år gammel til København for at studere jura.

Sann bestod 1. del af den juridiske eksamen med karakter non (ej uduelig). Så fik han plads som juristrådgiver hos godsinspektøren på Ørnslund. Hvor Brattingsborg nu ligger lå dengang „Sølemarkgården“ – en stråtækt bindingsværkgård. Her var også brændevinsbrænderier, så man kunne levere brændevin såvel til hele øen som til udførsel. Gamle folk fortalte, at køerne der fik masken, ofte var lidt berusede, men foderet skulle give mere mælk. Sann fik smakkefarten fra Ballen til Kalundborg, men til tider velnok i istid landede smakken på Røsnæs, hvor der var en landingsbro øst for Refnæsgårdens jorder.

Om smakkefarten kan henvises til min artikel i Historisk Samfunds årbog „Med smakke, damper og flyvemaskine“.

Færgeriet hørte med til grevskabets „herligheder“. Sann skulle

betale 32 Rd. om året, men til gengæld var der som indtægter fragter.

Sann havde færgeriet 1790–1798 og har nok tjent godt, thi han købte en gård i Langemark 1798, men flyttede derud i 1800, hvor den nuværende gård ligger og satte sit navn:

F.O.S.: med de gotiske bogstaver: Frederik Olaus Sann.

Allerede 1803 solgte han godset til Morten Lassen Jørgensen, Brundby. Sann flyttede nu til Ørby, hvor han købte en gård, der senere kaldtes „Stabskvarteret“.

Da Danmark kom ind i Engelskkrigen 1805 fik Sann bortforpagtet jorden, og det store stuehus lejede han med undtagelse af stue og sovekammer – køkken til stabskvarter for staben for de danske tropper, der var garnisoneret hverovre. De menige – rytteri – var indkvarteret i Ørby.

Her havde Sann en god virksomhed, som actor med at skrive slutsedler og kontrakter for folk. Det var jo pengekrisisens tid (statsbankerot 1813), så der var en mængde handler og meget at bestille.

Sann døde 1819 – 61 år gammel – og blev begravet på Tranebjerg kirkegård. I kirkebogen benævnes han som actor (sagfører).

Nu går vi tilbage til Sannholm. Som tidligere omtalt købte Morten Lassen Jørgensen af Brundby Sannholm 1803. 6. maj 1804 solgte M. L. Jørgensen gården til en forvalter Rasmus Hansen fra Gislingegården ved Holbæk. Hansen solgte allerede gården 1805 til pastor Hammer. Denne købte en gård til fra Langemark, hvis jorder lå langs med Sannholm, altså fra Lange-mark til Tranebjerg sogneskel. Kort tid efter solgte pastor Hammer gården til lensgreve Danneskjold-Samsøe, som forpagtede den ud til provst Hammer, Besser, 1805–12. Denne oprettede et hvidt-ølsbryggeri på gården. Produktet leveredes til garnisonen på Kyholm. Provst Hammer holdt op med forpagtning, da han 1812 oprettede et seminarium nede i provstegården (se min artikel herom i tidl. Hist. Samf. årbog).

Pastor Hammer, Kolby, fortsatte forpagtningen til 1816. Greve Danneskjold Samsøe købte i 1816 to gårde til – en i Langemark

og en i Thorup – måske en del af „Hornshøj“ beliggende vest for vejen mellem Langemark og Tranebjergvejen og greven lagde desuden Lindholm til, så nu var der 250 tdr. land til gården.

Lindholm anvendtes til sommergræsning for ungkreaturene – det man på samsk kalder løwwuer (levende varer) i modsætning til korn (døde varer). Hammer fortsatte forpagtningen til 1816, hvorefter sognedegn Andreas Rasmussen havde gården i forpagtning, som straks lod forpagtningen overgå til sin svigersøn, Michael Frier, der havde den til han i 1830 købte Klejstrupgård på Silleballe. – Han efterfulgtes som forpagter af Rasmus Neergaard til 1843, hans eftermand var exam. jur. J. H. Müller. Derefter følger Rasmus Kliim og efter hans død overtog enken Emilie f. Swerdtfejer forpagtningen. Hun og hendes tvillingsøster Emmy – de var født h.h.v. 31. dec. og 1. jan. – flyttede senere til Tranebjerg, da sønnen Lars Peter Kliim i nogle år havde forpagtningen.

Derefter overtog godset selv gården – den nuværende bestyrer er Rasmus Mahler fra Tranebjerg. I 1922 fandt der iflg. Statshusmandsloven af 1919 udstykning af brug – mellem Langemark og Tranebjerg, mellem Langemark og Ballen. Endelig kan nævnes, at der også står 1854, men man ved ikke, om det er året, da greven endte sit samleværk af jord til Sannholm, eller det måske er fra branden 1854. Sannholm er nu på 150 tdr. land.